

CRNA GORA
SKUPŠTINA
Odbor za ljudska prava i slobode
Broj: 00-
Podgorica, 8. maj 2015. godine

INFORMACIJA
SA SASTANKA PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE,
DR HALILA DUKOVIĆA I ZAMJENICE PREDSJEDNIKA ODBORA,
DR LJILJANE ĐURAŠKOVIĆ SA PREDSTAVNICIMA NVO SAVEZ UDRUŽENJA
RODITELJA DJECE I OMLADINE SA TEŠKOĆAMA U RAZVOJU „NAŠA INICIJATIVA“,
održanog 24. aprila 2015. godine

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković i zamjenica predsjednika Odbora dr Ljiljana Đurašković održali su sastanak sa predstavnicima NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju “Naša inicijativa”, 24. aprila 2015. godine.

U ime Saveza “Naša inicijativa”, na sastanku su učestvovali: izvršni direktor Milisav Korać, predsjednik Upravnog odbora Slobodan Vuković i predsjednica Udruženja roditelja djece i mladih sa smetnjama u razvoju “Puževa kućica” iz Budve Nataša Anastasova.

Sastanku su, po pozivu, prisustvovali i ministar rada i socijalnog staranja Zorica Kovačević i direktor Direktorata za socijalnu i dječiju zaštitu Goran Kušević, kako bi se na sveobuhvatan način razmotrile aktivnosti preduzete od strane državnih organa u cilju poboljšanja položaja djece sa teškoćama u razvoju i konkretni oblici djelovanja u narednom periodu.

Sastanak je organizovan u cilju nastavka saradnje Odbora za ljudska prava i slobode sa Savezom “Naša inicijativa”, radi realizacije aktivnosti utvrđenih Planom Odbora za ljudska prava i slobode za 2015. godinu, posvećenih promociji i zaštiti prava djeteta, sa posebnim fokusom na prava djece sa teškoćama u razvoju.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je istakao da je riječ o sedmom sastanku Odbora sa predstavnicima NVO “Naša inicijativa”. Cilj sastanaka je da se, u cilju afirmacije najranjivije kategorije društva, pokušaju, uz pomoć nadležnih državnih organa, zajednički riješiti problemi. Odbor za ljudska prava i slobode se u okviru svojih nadležnosti trudi da svojim djelovanjem djeci sa teškoćama u razvoju učini život što boljim i lakšim. Saradnja koju ovaj Odbor ima sa NVO “Naša inicijativa” doprinosi poboljšanju položaja ove populacije. Iako se može ocijeniti da se njihov položaj poboljšava, ipak postoji prostor za napredak. Radi se na ispunjavanju standarda, a postoji i obaveza da se u postupku donošenja zakonskih predloga uključi civilni sektor, kako bi se u okviru realnih mogućnosti ostvario značajan napredak. Prilikom razmatranja predloga zakona koji se tiču lica sa invaliditetom Odbor je pozivao predstavnike NVO “Naša inicijativa” kako bi se zajedničkim djelovanjem učinilo sve ono što je realno u cilju poboljšanja položaja lica sa invaliditetom. Potrebe i zahtjevi jesu veliki, ali su i opravdani, a za njihovo ispunjenje moraju se sagledati realne mogućnosti. U određenim trenucima pojedine stvari se ne mogu realizovati, a kontraproduktivno bi bilo propisati obaveze koje nemaju perspektivu, odnosno one koje se u budućnosti ne mogu ispuniti. Bolje je planirati manje i sve realizovati, nego planirati puno, a ništa ne realizovati.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je podsjetio na 40. sjednicu Odbora, održanu 5. decembra 2014. godine, na kojoj je, shodno članu 68 Poslovnika Skupštine, razmotrena Informacija o utrošku sredstava opredijeljenih Fondu za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom. Ukazao je na pitanje koje preovladava, a to je način utroška ovih sredstava, ali ne i šta je suština Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom. Njegova suština je da se lica sa invaliditetom radno

angažuju, ali poslodavci su, umjesto njihovog zapošljavanja, radije uplaćivali posebne doprinose u ove svrhe. Naglasio je da se veliki iznos sredstava slio u Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom, a da je izostao odgovor na pitanje zbog čega se ne zapošljavaju ova lica. Smatra da je neophodno ovaj Zakon izmijeniti.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je podsjetio na Akcioni plan za prilagođavanja objekata u javnoj upotrebi za 2014. godinu, kojim je bilo predviđeno prilagođavanje 13 objekata određenih kao prioritetni. Međutim, nijedan projekat nije realizovan. Kapitalnim budžetom Crne Gore za 2014. godinu za ovu svrhu opredijeljeno je 400.000 eura, projektna dokumentacija je pripremljena, a objekti nijesu prilagođeni. Saopštio je da ni sama Skupština još uvijek nije prilagodila pristup licima sa invaliditetom. Izrazio je nadu da će ovi projekti biti realizovani u tekućoj godini. Istakao je važnost zajedničkog i kontinuiranog doprinosa poboljšanju položaja lica sa invaliditetom, a posebno djece, čijim pravima Odbor za ljudska prava i slobode već treću godinu za redom posvećuje posebnu pažnju. Ukazao je da se stanje iz godine u godinu poboljšava. Kao jednu od aktivnosti u ovoj oblasti izdvojio je Drugi Regionalni sastanak parlamentarnih radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona na temu: „Prava djeteta - unapređenje položaja djeteta u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije“, održan 21. i 22. januara 2014. godine u Regionalnoj školi za javnu upravu u Danilovgradu. Naglasio je da su djeca i omladina sa teškoćama u razvoju najranjivija kategorija društva prema kojoj treba imati poseban senzibilitet. Smatra da je novi Ministar rada i socijalnog staranja osoba koja odlično razumije probleme ove populacije i sa kojom se u otvorenoj komunikaciji mogu iznijeti problemi sa kojima se ova lica i njihovi roditelji svakodnevno suočavaju.

Predstavnici Saveza udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ su upoznali učesnike sastanka sa problemima sa kojima se suočavaju djeca sa teškoćama u razvoju i njihovi roditelji.

Milisav Korać, izvršni direktor Saveza udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“, zahvalio je Predsjedniku i Zamjenici predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode na organizaciji sastanka, a posebnu zahvalnost uputio je ministru rada i socijalnog staranja Zorici Kovačević i direktoru Direktorata za socijalno staranje i dječiju zaštitu Goranu Kuševići koji su se odazvali pozivu za učešće na sastanku, jer se u najreprezentativnijem sastavu sagovornika može razgovarati o problemima i potrebama djece sa teškoćama u razvoju i njihovih porodica. Zahvalio je na uvažavanju koje Odbor za ljudska prava i slobode u kontinuitetu iskazuje prema Savezu „Naša inicijativa“, kao i na posvećenosti Odbora rješavanju problema djece sa teškoćama u razvoju, naglašavajući da na sjednicama ovog Odbora predstavnici Saveza „Naša inicijativa“ uvijek prezentuju predloge i inicijative, za koje imaju razumijevanje poslanika, iako često ne budu prihvaćeni. Obavijestio je da je „Naša inicijativa“, kao reprezentativna organizacija, dobila poziv od Evropske komisije da dostavi svoje mišljenje o stanju u ovoj oblasti u periodu od septembra prošle do aprila ove godine. Informisaće ih i o veoma pozitivnoj saradnji sa Odborom za ljudska prava i slobode.

Izvršni direktor NVO „Naša inicijativa“ je, uvažavajući prisustvo predstavnika Ministarstva rada i socijalnog staranja, svoje izlaganje usmjerio na problematiku iz oblasti socijalne i dječije zaštite, uz žaljenje što se predstavnici Ministarstva finansija nijesu odazvali pozivu, jer bi se na taj način moglo kvalitetnije razgovarati o budućim aktivnostima. Ocijenio je da postoji veliki jaz između usvojenih zakona i drugih propisa i njihove implementacije, što se konstatuje i u izvještajima Evropske komisije o napretku Crne Gore. Ukoliko bi se primijenile odredbe Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom, u samoj Skupštini bi se, u kojoj prema podacima iz medija, ima 156 zaposlenih, moglo zaposliti i osam lica sa invaliditetom. Ukoliko bi se vodilo računa o principu proporcionalne zastupljenosti lica sa invaliditetom kojih je oko 10% ukupnog stanovništva u Crnoj Gori, bar osam poslanika bi trebalo da budu lica sa invaliditetom ili neko od roditelja djece sa teškoćama

u razvoju. Od 13 prioriternih objekata definisanih Akcionim planom za prilagođavanje objekata u javnoj upotrebi za pristup licima smanjene pokretljivosti za 2014. godinu nijedan u prethodnom periodu nije prilagođen, što je konstatovano i u Izvještaju Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2014. godinu.

Saopštio je da su primijetni određeni pozitivni pomaci u odnosu na prethodni period naglašavajući da je Ministarstvo rada i socijalnog staranja donijelo Pravilnik o grant šemama i da je raspisan javni poziv na kojem su podijeljena sredstva u iznosu milion eura za lica sa invaliditetom, koja, po njegovoj ocjeni, nijesu pravilno raspodijeljena, jer nijesu usmjerena samo za zapošljavanje lica sa invaliditetom, znatno više za održavanje konferencija, okruglih stolova, izrada brošura i sličnih aktivnosti. Smatra da će lica sa invaliditetom nakon tih obuka opet biti vraćena kući, u četiri zida, dok će pojedinci dobiti dobre honorare. Izrazio je očekivanje da će navedeno iskustvo doprinijeti kvalitetnijoj raspodjeli sljedećom prilikom. Zahvalio je na izuzetno korektnom odnosu velikog broja predstavnika Ministarstva rada i socijalnog staranja i zaposlenih u centrima za socijalni rad prema predstavnicima Saveza "Naša inicijativa".

Međutim, ukazao je na dvije situacije koje su posebno pogodile roditelje djece sa teškoćama u razvoju. Skupština Crne Gore nedavno nije usvojila Predlog zakona o dopunama Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti kojima je, između ostalog, bilo predloženo da se roditelju-njegovatelju lica koje je korisnik lične invalidnine obezbijedi mjesečna naknada, iako takva praksa postoji u zemljama okruženja: Sloveniji i Hrvatskoj. Saopštio je da ih je dodatno zabrinuo i stav predstavnika Ministarstva rada i socijalnog staranja saopšten na nekoj od prethodnih sjednica Odbora za ljudska prava i slobode da Ministarstvo nije saglasno sa predlogom da se roditelju djeteta sa teškim smetnjama u razvoju obezbijedi odgovarajuća naknada, jer smatraju da takav pristup nije inkluzivan i doprinio bi još većem zatvaranju porodica koje imaju djecu sa teškoćama u razvoju. Iz Saveza "Naša inicijativa" ocjenjuju da je to u suprotnosti sa stavom Evropske unije i međunarodnim standardima i smatraju da roditeljima djece sa smetnjama u razvoju treba prepustiti da odluče šta je njihov interes i najbolji interes njihovog djeteta. Podržao je mišljenje Predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode da su djeca sa teškoćama u razvoju najranjivija kategorija društva i da poslanici moraju biti lobisti za građane, posebno za djecu sa teškoćama u razvoju. Izrazio je nadu da će se u narednom periodu više pažnje posvećivati djeci sa teškoćama u razvoju.

Podsjetio je da je prošle godine, prema podacima sa web sajta Ministarstva rada i socijalnog staranja, u oblasti socijalne i dječije zaštite ostvarena ušteda u iznosu od 2 541 000 eura, a za naknade roditelju/njegovatelju djece sa teškoćama u razvoju koju su inicirali, po podacima koje posjeduju u Savezu, trebalo je obezbijediti oko milion i 600 hiljada eura.

Takođe, podsjetio je i na Zaključke Skupštine Crne Gore iz 2012. godine kojima je propisano da će u slučaju da se ostvari povećanje poreskih prihoda u odnosu na plan, Vlada predložiti mjere u cilju povećanja izdataka i socijalnih naknada za socijalna davanja, dječje dodatke, tuđu njegu i pomoć i invalidninu. Iako su, prema podacima Ministarstva finansija, prihodi bili 100 miliona eura iznad planiranih, sredstva nijesu usmjerena u navedene svrhe. 2013. godine je donešen Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti, ali socijalna davanja nijesu uvećana.

U vezi sa glasanjem o Predlogu zakona o dopunama Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti, Korać je izrazio bojazan da su roditelji djece sa najtežim smetnjama u razvoju bili "taoci" istovremenog predloga da se majkama sa troje ili više djece takođe obezbijedi odgovarajuća mjesečna naknada. Iz tog razloga trebalo je predložiti dva predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti. Razočarani su što je jedan broj poslanika prilikom rasprave o Predlogu zakona o dopunama Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti govorio da isti treba podržati, a prilikom glasanja nijesu podržali Predlog zakona. Pohvalio je i zahvalio

poslanicima koji su podržali navedeni Predlog zakona, kao i stav poslanika koji su bili “uzdržani”.

Pogođeni su aktuelnom medijskom pažnjom zbog zloupotreba prava na povlasticu za putovanje lica sa invaliditetom, ocjenjujući da je Ministarstvo rada i socijalnog staranja trebalo senzitivnije i pažljivije pristupiti tom problemu, jer se kao roditelji svakog lica sa invaliditetom koje je koristilo te povlastice osjećaju osumnjičenim. Smatra da treba sprovesti ispitni postupak gdje god ima sumnje da sredstva nijesu namjenski korišćena i sankcionisati lica koja su to činila. Iznos od 370 000 eura, koliko je potrošeno u martu 2015. godine za ove svrhe, je zaista značajan, ali, po riječima Milisava Koraća, to je oko 1% od 35 miliona eura koliko je licima sa invaliditetom uzeto iz Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje u poslednjih pet godina. Takođe, nije dobro što je istovremeno obustavljena isplata sredstava i za školski prevoz, jer pojedine porodice sada nemaju sredstva da vode djecu u školu, zbog čega je trebalo izuzeti makar nekih 100 zaposlenih lica sa invaliditetom koji ta sredstva koriste kako bi svakodnevno putovali do posla. S obzirom na veliko interesovanje predstavnika udruženja koja se bave zaštitom prava djece sa teškoćama u razvoju zamolio je ministarku Kovačević da ih informiše kada će i kako ovaj problem biti riješen. Saopštio je da su uputili poziv Ministarki rada i socijalnog staranja da posjeti njihov Savez kako bi detaljnije razgovarali o svim problemima i izrazio nadu da će ih Ministarka uskoro posjetiti.

Izvršni direktor Saveza „Naša inicijativa“ je naglasio da u Crnoj Gori još uvijek nije riješen problem stomatološke zaštite za djecu sa teškoćama u razvoju zbog čega su i dalje primorani da djecu vode na liječenje u Beograd. Naveo je da tuđa njega i dalje iznosi 63 eura, kao prije pet godina, a dječiji dodaci su 19 eura, odnosno 33 eura za djecu sa invaliditetom i naveo da je jednom broju djece ukinut dječiji dodatak iako nijesu završili školovanje u Centru “1. jun“. Ukazao je na problem da se djeci sa smetanjama u razvoju samo sa određenim dijagnozama omogućava rehabilitacija u Institutu u Igalu do 15-te godine starosti, što predstavlja određeni vid diskriminacije u odnosu na djecu sa tjelesnim invaliditetom kojoj je ta vrsta rehabilitacije neophodna. Korać je ocijenio da su djeca sa intelektualnim smetnjama u razvoju koja završe srednje škole u posebno teškom položaju, jer po okončanju školovanja se ne zapošljavaju i primorani su da se zatvore u kuću.

Takođe, dinamika otvaranja dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju nije na zadovoljavajućem nivou. Obično se godišnje otvori jedan dnevni centar pa bi još desetak godina trebalo da se u svakoj opštini obezbijedi dnevni centar. Podsjetio je da je još dr Suad Numanović, kao ministar rada i socijalnog staranja, obećao da će se u toku njegovog mandata otvoriti dnevni centri u svim opštinama u Crnoj Gori. Istakao je da se otvaranjem dnevnih centara ne rješavaju svi problemi djece sa smetnjama u razvoju, jer u jednom dnevnom centru ne mogu da budu smještena sva ova djeca iz određene opštine. Poseban problem su osobe sa navršениh 27 godina života jer im tada prestaje pravo da borave u dnevnim centrima i vraćaju se kući bez realne mogućnosti za zaposlenje. Izrazio je očekivanje da će nova Ministarka rada i socijalnog staranja, u koju imaju veliko povjerenje, doprinijeti rješavanju problema sa kojima se djeca sa teškoćama u razvoju svakodnevno suočavaju.

Nataša Anastasov, predstavnica NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju “Naša inicijativa” je uputila zahvalnost Odboru za ljudska prava i slobode na zalaganju za poboljšanje položaja djece sa smetnjama u razvoju. Kao predsjednica Udruženja roditelja djece i mladih sa smetnjama u razvoju “Puževa kućica” iz Budve, ukazala je da inicijativu za otvaranje dnevnog centra u Budvi ovog Udruženja datira od 2007. godine, a dnevnog centra još nema. Iako se već dvije godine govori na ovu temu, u Budvi ne postoji nijedan sistem podrške za ovu populaciju, osim Udruženja roditelja, a djeca se usmjeravaju u specijalne škole i resursne centre u Podgorici, Baru i Kotoru, zbog čega su roditelji prinuđeni da svoju djecu dovoze u navedene centre. Tako veliki broj djece ostaje kod kuće da roditelji brinu o njima.

Osvrnula se na Predlog zakona o dopunama Zakona o socijalnoj i dječiji zaštiti, koji je za njih bio od velikog značaja i u čije usvajanje su ulagali velike nade. Roditelji ove djece su izrazili žaljenje i razočaranje zbog njegovog neusvajanja. Podsjetila je da svakodnevna roditeljska briga o ovoj djeci predstavlja mukotrpan rad, naročito za majke. Uputila je molbu Ministru rada i socijalnog staranja da, ukoliko je u mogućnosti, utiče na otvaranje dnevnog centra u Budvi, jer bi im se značajno pomoglo. Kako je istovremeno predsjednica Savjeta roditelja JU Resursni centar za djecu i mlade "Podgorica", učesnicima sastanka je predložila da se u okviru ovog Resursnog centra otvori dnevni centar, imajući u vidu da je prema broju stanovnika u Podgorici, potrebno još deset dnevnih centara, pored Dnevnog centra na Starom Aerodromu koji još nije u funkciji. Inicijativa je pokrenuta zbog smanjenja broja djece koja se upisuju u Resursni centar, ali i zbog porasta djece sa kombinovanim teškim smetnjama kojima je potreban dnevni centar. Resursni centar posjeduje prostor adekvatan za tu namjenu, školski prevoz, ishranu učenika, bavi se djelatnošću socijalizacije i rehabilitacije djece sa najtežim smetnjama u razvoju, a nastavni kadar bi se uposlio raspodjelom. Nikakva dodatna finansijska sredstva ne bi bila potrebna, niti zapošljavanje novih radnika, jer postoji dovoljan broj edukovanog stručnog kadra sa velikim radnim iskustvom. Problem, po njenoj ocjeni, predstavljaju, pravne i administrativne barijere između Ministarstva prosvjete, Ministarstva rada i socijalnog staranja i Glavnog grada Podgorice. Zamolila je za napor kojim bi se prevazišao ovaj problem. Ukazala je i na negativnu kampanju u vezi za povlasticama za putovanja lica sa invaliditetom. Roditelji su saglasni da zloupotrebe treba da se ispituju, ali smatraju da se medijskim senzacionalizmom nepotrebno stvara loša slika o roditeljima i djeci sa smetnjama u razvoju.

Slobodan Vuković, predsjednik Upravnog odbora NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju "Naša inicijativa" i član Savjeta za brigu o licima sa invaliditetom je izrazio posebno zadovoljstvo zbog činjenice da se ministar rada i socijalnog staranja odazvala pozivu za ovaj sastanak. Izrazio je zahvalnost Službi Odbora za ljudska prava i slobode zbog kvalitetno sačinjenih zapisnika o aktivnostima na kojim su kao predstavnici prisutni.

Podsjetio je da je pokretački momenat za osnivanje Saveza udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju činjenica da su roditelji djece sa teškoćama u razvoju, kao i svijest da rješavanjem problema sopstvene djece mogu pomoći i ostaloj djeci. Naglasio je da Savez djeluje oko 15 godina i da ga čini 20 udruženja na nivou Crne Gore, kao i da su krovna organizacija u oblasti prava lica sa invaliditetom. Saopštio je da ova nevladina organizacija Odbor za ljudska prava i slobode smatra prijateljskom kućom, a cijeni i zahvalna je i poslanicima i vladajuće koalicije i opozicije, čak i onima koji nijesu glasali za neke njihove vrlo značajne predloge. Sastanke NVO "Naša inicijativa" i Odbora smatra prijateljskim razgovorima koji im pružaju priliku da iznesu činjenice i da se sagledaju mogućnosti za poboljšanje stanja. Podsjetio je da zahtjevi ove organizacije nikada nisu bili prezahtjevni, jer je riječ o humanitarnoj organizaciji koja ima za cilj da riješi problem djece sa teškoćama u razvoju.

Otvorio je određeni broj pitanja, od kojih neka nijesu u ingerenciji Ministarstva rada i socijalnog staranja, jer vjeruje da ministarka Kovačević može biti posrednik i u komunikaciji i saradnji sa drugim ministrima doprinijeti rješavanju njihovih problema. Iako je postojanje asistenata u nastavi izuzetno pozitivno, javlja se diskriminacija prilikom dodjele asistenata koja ne bi trebalo da postoji. Iznio je podatak da se nekim udruženjima u Podgorici dodjeljuje 50 asistenata u nastavi za jednu godinu, a na cijelom Primorju ne postoji toliko asistenata, kao i da u Baru, četvrtoj crnogorskoj opštini po broju stanovnika, imaju samo četiri asistenta. Za 15 godina djelovanja NVO "Naša inicijativa" uticalo se na svijest ljudi, pa je tako probuđena svijest mladih u Baru koji su se usmjerili i školovali za zanimanja logopeda i defektologa, ali, nažalost, nalaze se na Birou rada iako postoji potreba za ovim kadrom. Kao vrlo pozitivan, Slobodan Vuković je istakao Vladin Program stručnog osposobljavanja, zahvaljujući kojem je

u prethodnoj godini u njihovom Udruženju izvršeno oko 3.000 fizioterapeutskih tretmana za djecu sa smetnjama u razvoju. Zahvaljući tome, Zavod za zapošljavanje im je u tekućoj godini obezbijedio još jednog fizioterapeuta, na određeno vrijeme. Izdvojio je podatak da 80 % svih usluga za osobe sa invaliditetom pruža nevladin sektor, a da u nekim opštinama to isključivo rade nevladine organizacije. Kao negativno, istakao je da mladi ljudi sa završenim Defektološim fakultetom koji su bili angažovani u NVO "Naša inicijativa" nemaju pravo da polažu stručni ispit za rad u državnim organima, a riječ je o defektolozima i logopedima koji bi trebalo da rade u školskom i zdravstvenom sistemu, zbog čega je predlog Saveza bio da nadležna ministarstva formiraju svoju komisiju za polaganje njihovog stručnog ispita. Iako takvo rješenje za sada ne postoji u zakonu, smatra da bi bilo dobro da se ta izmjena napravi i riješi postojeći problem.

Slobodan Vuković je saopštio podatak da je 2009. godine opština Bar dobila 137.000 eura namjenskih sredstava za dnevni centar, a da njegova izgradnja nije ni započeta. Očekuje da će novi predsjednik Opštine Zoran Srzentić, kao ljekar, imati više senzibiliteta za ove probleme. Činjenica je da Bar ima dvije velike osnovne škole sa preko 2.000 učenika, a nemaju nijednog logopeda, dok škole u Podgorici sa istim brojem đaka već desetak godina imaju logopeda. Međutim, veliki pomak predstavlja početak rada Centra za djecu sa smetnjama u razvoju pri Domu zdravlja Bar gdje rade psiholog, logoped i pedijatar. Od logopeda Centra su dobili informaciju da su za nepunih dva mjeseca pružene usluge logopeda za 115 djece. U vrtićima je sve veći broj djece sa razvojnim poteškoćama. Uputio je molbu Ministru rada i socijalnog staranja da, ukoliko je moguće, sa Ministarstvom prosvjete provjeri da li su direktori dvije najveće osnovne škole u Baru- OŠ „Jugoslavija“ i OŠ „Blažo Jokov Orlandić“ ikada uputili zahtjev za zapošljavanje logopeda. Saopštio je da je kao roditelj lica sa teškoćama u razvoju povlastice na putovanja, shodno Zakonu, po prvi put iskoristio prethodne godine i sada se osjeća pomalo neprijatno, naglašavajući da on sa djetetom putuje svuda, čak i na planine, ali zbog cijele situacije oko korišćenja povlastica za putovanje lica sa invaliditetom vjerovatno više neće koristiti te povlastice. Takođe, mišljenja je da i potvrde u centrima za socijalni rad nije uvijek lako obezbijediti, jer se ne može uvijek uskladiti vrijeme putovanja lica sa invaliditetom sa radnim vremenom službenika centara za socijalni rad. Ukazao je na problem nepristupačnosti centara za socijalni rad i zdravstvenih ustanova za pristup lica sa invaliditetom, izražavajući uvjerenje da će se postojeći problemi riješiti.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da se često govori kako su ljekari najkorumpiraniji ljudi u Crnoj Gori, ali da se on i dr Ljiljana Đurašković, kao ljekari po profesiji, nijesu zbog toga osjećali uvrijeđenim, već podržavaju sve aktivnosti u cilju suzbijanja korupcije, pa bi tako i roditelji djece sa teškoćama u razvoju trebali snažno da se založe za istragu povodom svih nepravilnosti i zloupotreba u korišćenju sredstava za povlastice za putovanja lica sa invaliditetom, jer je to u njihovom interesu.

Ministar rada i socijalnog staranja Zorica Kovačević je izrazila zadovoljstvo što prisustvuje sastanku i istakla da će i u narednom periodu, u skladu sa raspoloživim vremenom, prisustvovati sjednicama Odbora za ljudska prava i slobode kako bi se razgovaralo o svim važnim temama.

Istakla je da je u prethodnih desetak dana održala sastanke sa predstavnicima nevladinih organizacija, shodno njihovim zahtjevima i da su razgovarali o modelima saradnje. Saopštila je da je njena intencija da Ministarstvo na raznim poljima saraduje sa nevladinim sektorom, što je rađeno i u prethodnom periodu, jer su u svim radnim grupama koje je formiralo Ministarstvo, po pozivu, učestvovali i predstavnici nevladinog sektora. Dogovoreno je da se u centrima za socijalni rad, u saradnji sa nevladinim sektorom, realizuju obuke za postupanje u slučajevima porodičnog nasilja. Pripremljena je brošura koja će uskoro biti odštampana. Navela je i da je na sastanku sa Dirk Langeom, šefom Jedinice za Crnu Goru u Generalnom direktoratu Evropske komisije za susjedsku politiku i pregovore o proširenju, održanom 23. aprila 2015. godine,

razgovarala o saradnji ovog Ministarstva sa nevladinim sektorom. Informisala ga je da su predstavnici nevladinog sektora i u dosadašnjem periodu bili uključeni u brojne aktivnosti Ministarstva rada i socijalnog staranja, a da će tako biti i ubuduće. Ministarka je obećala da će posjetiti Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju "Naša inicijativa".

Zamolila je izvršnog direktora Naše inicijative da dostavi podatke koje posjeduje u vezi sa brojem roditelja u Crnoj Gori koji imaju dijete sa najtežim smetnjama u razvoju i sredstvima koja bi bila neophodna za obezbjeđivanje naknade tim roditeljima. Naglasila je da se uvijek mora voditi računa o realnom stanju i o mogućnosti da se određeni zakon po usvajanju u Skupštini primijeni, odnosno da se u Budžetu obezbijede sredstva neophodna za njegovu primjenu. Složila se sa ocjenom da su mala socijalna davanja, i da će učiniti napor da se u narednom periodu, u skladu sa realnim mogućnostima, povećaju.

Ukazala je da kao Ministar rada i socijalnog staranja ima pravo da kontroliše način na koji su korišćena sredstva za povlastice na putovanje lica sa invaliditetom, jer iznos od 370 000 eura koliko je potrošeno za ovu namjenu u martu mjesecu svakako je zabrinjavajući. Zabrinjavajuće je da je Intours izdao 10 000 potvrda za tri mjeseca, a u martu 2015. godine, po izuzetno lošim vremenskim prilikama, 1000 lica je putovalo iz Podgorice za Gusinje. Istakla je da će se zalagati za što veću inkluziju djece sa teškoćama u razvoju u crnogorsko društvo, za njihova putovanja, druženja i izlaske iz kuće. Saopštila je da će Ministarstvo tog dana ili u narednih nekoliko otpustiti sredstva za ove namjene, ali su željeli iskontrolisati način njihovog trošenja. Zabrinjavajuće je da je 700 000 eura potrošeno za samo tri mjeseca i ukazala da su utvrdili određene zloupotrebe. Došli su do podataka da su umrla i nepokretna lica koristila ta sredstva. Ukazala je da je prošle godine za ove namjene utrošeno oko dva miliona eura, a procjena je bila 300 000 eura. Nije logično da se u jednom mjesecu iskoristi svih 12 putovanja koja lica sa invaliditetom sledeju za cijelu godinu. Saopštila je da će u narednom periodu utvrditi koje mjere će preduzeti prema onima za koje se utvrde zloupotrebe, a kao ministar neće podnijeti nijednu krivičnu prijavu ni za jednog korisnika, ali ima pravo da kontroliše kako rade centri za socijalni rad. Naglasila je da zaposleni u centrima za socijalni rad moraju profesionalno izvršavati svoje obaveze, jer službenici centara za socijalni rad moraju biti servis za građane.

Ministar rada i socijalnog staranja je naglasila da je u cijeloj Crnoj Gori u dnevnim centrima prethodne godine boravilo svega 139 djece. U Dnevnom centru u Mojkovcu boravilo je samo jedno dijete, dok ih je mali broj i u Dnevnom centru na Cetinju, a zaposlenim licima u tim ustanovama moraju se isplaćivati zarade, iako ne rade punim kapacitetom. Navela je da Ministarstvo rada i socijalnog staranja za boravak svakog djeteta u dnevnom centru za djecu sa smetnjama u razvoju plaća 150 eura mjesečno, a taj novac je neiskorišćen.

Ministar rada i socijalnog staranja je ocijenila da Vlada Crne Gore, Skupština i lokalne samouprave, u saradnji sa nevladinim sektorom moraju voditi kampanje u cilju upoznavanja što većeg broja građana sa servisima koje pružaju dnevni centri kako bi što veći broj djece sa smetnjama u razvoju izašao iz kuće i boravio u njima. Naložila je zaposlenima u centrima za socijalni rad da sa zaposlenima iz lokalnih samouprava obilaze porodice koje imaju djecu sa teškoćama u razvoju kako bi ih informisali o uslugama u dnevnim centrima i ubijedili roditelje da djecu šalju kako bi doprinijeli njihovoj inkluziji u crnogorsko društvo. Planirano je da se ove godine otvori pet dnevnih centara, a sledeće dnevni centar u Danilovgradu, jer su opredijeljena sredstva, a čeka se određivanje lokacije. Obavijestila je predstavnik NVO „Naša inicijativa“ da je boravila u Budvi i Kotoru i da se za otvaranje dnevnog centra u Budvi očekuje prostor, a Ministarstvo će opredijeliti sredstva za rekonstrukciju, dok se u Kotoru planira otvaranje dnevnog centra u okviru prostorija Resursnog centra za sluh i govor. U Domu starih u Risnu postoje uslovi, prostor i zaposleni, tako da bi se u jednom dijelu te Ustanove mogao otvoriti i dnevni centar. U Baru je pripremljen projekat i sigurna je da će se ubrzo realizovati. Ukoliko ima prostora i dovoljno stručnog kadra u okviru Resursnog centra za djecu i mlade "Podgorica",

saopštila je da je Ministarstvo rada i socijalnog staranja, u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i Glavnim gradom spremno da podrži ideju za otvaranje dnevnog centra u sklopu postojećeg Resursnog centra i da će plaćati po 150 eura za boravak svakog djeteta sa teškoćama u razvoju u toj ustanovi, pa, iako u ovom trenutku nemaju ta sredstva naći će način da se ona obezbijede. Ministarstvo izražava punu spremnost za saradnju sa lokalnim samoupravama u cilju otvaranja dnevnih centara i boravka što većeg broja djece sa njima. Ministarka rada i socijalnog staranja je podsjetila da je u Danilovgradu redovno organizovala svečanost povodom Nove godine i uručivanje paketića za djecu čiji su roditelji zaposleni u Domu zdravlja, kao i za djecu sa smetnjama u razvoju. Smatra da u svim opštinama dnevni centri treba da budu u centru grada kako bi djeca sa teškoćama u razvoju na pravi način bila uključena u društvo i svakodnevno komunicirala sa njihovim vršnjacima i svim ostalim građanima. Takođe, saopštila je da postoje značajne razlike u odnosu prema djeci sa teškoćama u razvoju na sjeveru, jugu i u centralnom dijelu Crne Gore. Ministarka Kovačević je upoznala učesnike sastanka sa ličnim iskustvom i načinom na koji je i sama kada je bila dijete reagovala kada se prvi put susrela sa osobom sa invaliditetom.

Podsjetila je da je u prethodnom periodu pružala kontinuiranu podršku Udruženju “Rastimo zajedno” iz Danilovgrada, čiji članovi u Domu zdravlja u Danilovgradu imaju obezbijedene termine za fizijatra, fizikalnu terapiju, kao i podršku svih zaposlenih u Domu zdravlja, na šta treba da se ugledaju sve ostale lokalne samouprave i zdravstvene ustanove u Crnoj Gori. Saopštila je da je u Domu zdravlja u Danilovgradu određen dan kada će djecu sa teškoćama u razvoju pregledati fizijatar, ali da to nije urađeno kako bi se ova lica odvojila od ostalih pacijenata, već iz razloga što djeci treba posvetiti veću pažnju. Smatra da nevladine organizacije sredstva koja dobiju za funkcionisanje i uglavnom ih utroše za plaćanje zdravstvenih usluga licima sa invaliditetom, nepotrebno to čine, jer ta lica treba da imaju prioritet usluga u svim zdravstvenim ustanovama. U vezi sa problemom pristupačnosti lica sa invaliditetom javnim ustanovama, zamolila je Slobodana Vukovića da taj problem iznese na sjednici Savjeta za brigu o licima sa invaliditetom kako bi o istom detaljnije razgovarali.

Ministar rada i socijalnog staranja smatra da shodno Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom treba obezbijediti što više zapošljavanje lica sa invaliditetom, jer poslodavac koji zaposli lice ima određene subvencije, podsjećajući da je i sama zaposlila jedno lice u Domu zdravlja u Danilovgradu. Smatra da i tu treba voditi kampanju kako bi poslodavci u što većoj mjeri zapošljavali lica sa invaliditetom.

Obavijestila je da će radnici u centrima za socijalni rad raditi u dvije smjene, do 21 sat, a vikendom će biti organizovano dežurstvo kako bi ovjerali zahtjeve za putovanje lica sa invaliditetom, a ukoliko se lica sa invaliditetom suoče sa problemima, saopštila je da je mogu direktno obavijestiti, a ona će preduzeti mjere za rješavanje problema. Takođe, radnik centra za socijalni rad treba na odgovarajućem mjestu da ovjeri zahtjev za putovanje licu sa invaliditetom ukoliko zbog nepristupačnosti centra za socijalni rad lice koje koristi invalidska kolica nije u mogućnosti da dođe do kancelarije centra za socijalni rad u kojoj se obavljaju ti poslovi.

Zamjenica predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Ljiljana Đurašković je obećala predstavnicima NVO “Naša inicijativa” da će u poslanicima uvijek imati vjerne slušaoce i da će nastojati, koliko je u njihovoj moći, da pomognu djeci sa teškoćama u razvoju. Kao ljekar bila je u prilici da ukaže medicinsku pomoć licu sa teškoćama u razvoju, a to lice čak nije bilo nigdje evidentirano, niti je imalo zdravstvenu knjižicu i ličnu kartu. Saglasna je da treba doprinijeti većoj inkluziji tih lica kako bi konačno izašli iz svojih domova i zatvorenih kapija. Saopštila je da u Ulcinju postoji Dnevni centar u kojem boravi određeni broj djece sa teškoćama u razvoju, iako je to prilično patrijarhalna sredina. Zaključila je da svi nadležni, uz sadejstvo Ministarstva zdravlja, Ministarstva rada i socijalnog staranja i Ministarstva prosvjete, treba da daju doprinos poboljšanju položaja lica sa invaliditetom u Crnoj Gori i tek tada se mogu očekivati rezultati. Neophodno je da u radu i pružanju pomoći ovoj djeci budu uključeni

fizijatar, logoped, psiholog, dječiji psihijatar kojeg Crna Gora još uvijek nema, jer je na specijalizaciji. Jedinstvenim djelovanjem svih subjekata društva može se postići uspjeh.

Milisav Korać je saopštio da se nijesu obratili zahtjevom za održavanje sastanka sa Ministarkom rada i socijalnog staranja, jer su očekivali da će Ministarka organizovati zajednički sastanak sa predstavnicima nevladinih organizacija, a ministarka Kovačević je pojasnila da su predstavnici nevladinih organizacija upućivali zahtjeve za odvojene sastanke pa su im izašli u susret i obećala mu da će doći u posjetu njihovoj organizaciji. Saopštio je da će je tom prilikom detaljnije upoznati i sa njihovim iskustvima u radu dnevnih centara i problemima sa kojima se suočavaju, navodeći da je prilikom potpisivanja ugovora o osnivanju dnevnih centara bitno da osim predstavnika Ministarstva rada i socijalnog staranja i lokalne samouprave budu i predstavnici roditelja djece sa teškoćama u razvoju. Takođe, bitno je da u dnevnim centrima budu zaposlena stručna lica koja su senzibilisana prema problemima djece sa teškoćama u razvoju.

Na kraju, predsjednik Odbora je zaključio da je razgovor bio produktivan, a da su učesnici sastanka u obavezi da nastave sa radom i saradnjom u cilju poboljšanja položaja ove ranjive populacije. Neophodno je raditi na podizanju svijesti građana u cilju boljeg razumijevanja i prihvatanja lica sa invaliditetom.

SEKRETAR ODBORA

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković